

SUMQAYIT ŞƏHƏR
S.VURĞUN ADINA MƏRKƏZİ KİTABXANA - 60

Kitab oxuyaraq, həyatı öyrənmək!

(Metodik tövsiyələr)

SUMQAYIT - 2018

Tərtibçi: T.Mirzəyeva

Redaktor: P.Qasimova

Kitab oxuyaq, həyatı öyrənək!: metodik tövsiyələr /t rt. ed. T.Mirzəyeva; red. P.Qasimova -
Sumqayıt, 2018.- 15 s.

Kitab oxuyaq, həyatı öyrənək!

Kitabxana xalq, millət üçün, cəmiyyət üçün müqəddəs bir yer, mənəviyyat, bilik, zəka mənbəyidir. Ona görə də kitabxanaya daimi hörmət xalqımızın mədəniyyətini nümayiş etdirən amillərdən biridir.

Heydər Əliyev

Tərtibçidən

Bütün dövrlərin ən mükəmməl kəşfi, insan zəkası və təcrübəsinin bir xəzinəsi, bəşər oğlunun dünyəvi kəşflərinin, ixtiralarının təməl nöqtəsidir kitablar! Çox-çox illər bundan əvvəl kitablar aylarla əlyazma şəklində yazılır, toplanır, kitab halına salınır və böyük hörmət və ehtiramla qorunurdu. Kitab çapı meydana gəldikdən sonra kitabların sayı çox-çox artdı. Bu gün əminliklə deyə bilərik ki, planetimizdə insandan çox kitab vardır və həyatımızı onlarsız təsəvvür etmək mümkün deyil.

Qədim atalar sözlərində deyildiyi kimi çörək insanın yeganə qidası deyil. Biliklər sərvətini özündə cəmləşdirən kitab özü də qidadır. Ruhumuzu, könlümüzü qidalandıran mənəvi qida.

Əziz istifadəçi, tərtib etdiyimiz bu vəsaitin yeganə məqsədi bizi cəhalətdən, nadanlıqdan uzaqlaşdıran kitabın, mütaliənin təbliği, oxu vərdişinin həyatımızdakı rolunu, saysız – hesabsız faydalarını bir daha açıb göstərməkdir.

Hikmət sahibləri kitabları içərisində xəzinə dəfn edilmiş sirli adaya bənzədirlər. Böyük xoşbəxtlikdir bu adanın sakini olmaq. Çünki kitab əsl dostdur, vərəqləndikcə, oxunduqca bizi də içindəkilərə çevirir. Fərqli dünyalara qapılar açır. Fərqli işıqlarla aydınladır düşüncələrimizi. Əsil vətəndaş olmaqda, həyatımızı müsbət yöndə qurmaqda, xarakterimizi inkişaf etdirməkdə, böyük müvəffəqiyyətlərə imza atmaqda yardımçı olur, yaxşını pisdən, əyrini düzdən ayırd etməkdə köməkçi olur bizlərə.

Kitablar yaşantıları təcrübəli insan əlilə bizə çatdıran yeganə qaynaqlardır. Xəyal gücümüzü daha uzaqlara aparır. Fransız yazıçı və maarifçisi Şarl Lui Monteskyö deyirdi ki: "Hər saatin dördüdə birində oxumaqla təsəlli tapmayan kədər olmayıb". Mustafa Kamal Atatürkə görə, bir ölkədə oxumağa qarşı istək artmadıqca, cəhalət artar. Oxumaq cəmiyyətlərin müasir dəyərlərə rahat çatmasında ən asan yoldur. Yazıçı Frans Kafka isə deyirdi ki, insanı dişləyən kitablar oxumalıyıq, çünki oxuduğumuz kitablar bir yumruq zərbəsi endirib bizi xəbərdar etmərsə, demək ki, işə yaramır. Oxumağı sevənlər yerdə sürünməzlər, bir qanad çırpması ilə kosmik düşüncələrin xoşbəxt iqliminə yüksəlirlər.

Vəsaitdə kitabın həyatımızdakı rolu, dahi mütəfəkkirlərin, elm və sənət xadimlərinin kitab, mütaliə haqqında dəyərli fikirləri, mütaliənin faydaları, insan xarakterinə, düşüncəsinə bilavasitə təsir edən kitablar, kitabxanalarda kitab və mütaliənin təbliği yolları və formaları ayrıca bölmələr daxilində verilmişdir. Bizim məqsədimiz kitabı, mütaliəni dəb etmək deyil, onun bir ehtiyac olduğunu sizlərə çatdırmaqdır. Gəlin həyatı kitablardan öyrənək. Kitab kimi oxuyaq, həyat kimi yaşayaq.

Kitabın həyatımızda rolu

Bəşəriyyətin tarixi yaddaşı, əsrlərin arxasından gələn səmdir, ündür, keçmişlə bu günü bağlayan, bu günə sabahı əlaqələndirən əsas ünsiyyət vasitəsidir kitablar. İnsan zəkası və təcrübəsinin xəzinəsi sayılan kitablar hər bir xalqın milli-mənəvi sərvəti olmaqla yanaşı həm də ümumbəşəri sərvətdir.

Hərdən adama elə gəlir ki, küçədə aqressiv olmağımızın, bir-birimizi başa düşməməyimizin, səbirsizliyimizin, cəmiyyətdə kriminal hadisələrin bu qədər geniş yayılmasının, ailə zorakılıqlarının, boşanmaların sayının artmasının, cəmiyyətdə insanların cılızlaşmasının, yalanın ayaq tutub yeriməsinin və digər bu kimi neqativ halların bir səbəbi də kitab oxumamağımızdır.

Aqillərimiz biliyə, elmə can atmayan insanı cahil insan adlandırıblar. Çünki kortəbiilik, nadanlıq cəhalətdən doğar. Bəs ziyalılarımız bu barədə nə düşünürlər? Şair, tərcüməçi Səlim Babullaoğlunun fikrincə "Kitabların öyrətdiyi üç vacib şey var. Birincisi, bu kitabın mahiyyəti ilə bağlıdır, məzmunuyla, bunu bilirik. İkincisi, kitablarda sözlər heç vaxt qışqırmır, hətta müharibədən bəhs edən bir əsərdə top atılırsa və kitabda bundan bəhs edilirsə, bu, çox sakit baş verir, sakit; demək ki, kitab oxuma prosesi, mütaliə səbri və alicənablığı öyrədir, öyrətməlidir... Üçüncüsü isə, əgər fikir vermisizsə, açılmış kitaba kənardan baxanda o qanad çalan, qanadlarını gərmiş quşa oxşayır, bu da elə belə deyil, çünki həqiqi kitablar xəyal gücünü gücləndirir, xəyal quşunu daim uçurdu. İnsanı ümidləndirir və həmdərd olmağı öyrədir. Sənə ən azı xəyalında və xəyalınla nəyisə dəyişmək öyrədir. Böyük polyak şairi Miloş yazırdı ki, vaxt vardı dərdə və bədbəxtliyə səbri öyrədən müdrik kitabları oxuyurdular yalnız. Düşünürəm o bunu elə belə yazmırdı. Kitab oxumayan adamlarda isə bu keyfiyyətlərin tam əksinə - aqressivliyə, nadanlığa rast gəlinir. Əlbəttə, bizim verdiş etdiyimiz kimi kitab oxumayan adamlar da olub vaxtilə. Bu o vaxtlar idi ki, kitablar indiki kimi yaygın deyildi, kitab çapı işi də yox idi. Amma yenə də müdrik və alicənab adamlar vardı. Bu adamlar isə başqa kitabları oxuyurdular, səmavi kitabları oxuyurdular... Hərçənd oxumaq da müxtəlif cür olur. Mən düzgün kitabların düzgün oxusundan danışram"...

Tanınmış jurnalist, "Kaspi" qəzetinin baş redaktoru **Natiq Məmmədli** də kitabın insan həyatındaki böyük rolunu yüksək qiymətləndirir: "Cəmiyyətin kitabdən ayrı düşməsi efiəndən tutmuş adi ictimai nəqliyyatda davranışımıza qədər, hər şeydə özünü göstərir. Kitab oxumaq cəmiyyətin mədəni səviyyəsinin barometridir. İnsanlar mənəviyyatlarını kitabla qidalandıra bilməyəndə mənəviyyat, düşüncə zəifləyir, müqavimət azalır. Kitaba ehtiyac hiss etməyən cəmiyyət yalnız geriyyə gedə bilər".

Qafqaz Universitetinin Regionşünaslıq bölməsinin müdiri dos. dr. **Rövşən İbrahimovun** fikrincə oxuyan insanla oxumayan insanı fərqləndirmək çətin deyil. Oxuyan insan daha məntiqli, mənalı olur. Hazırda ailə və təhsil ocaqları öz üzərinə düşən vəzifəni tam yerinə yetirə bilmir, şəxsiyyət insan yetişdirməkdə ciddi nöqsanlar var. Buna görə də nəsillər boyunca yığılan məlumat və bilik toplusu - kitablar bu funksiyaları öz üzərinə götürə bilər. Kitab oxuma son illərdə yenidən populyarlaşır, amma kütləviləşməsi üçün hələ çox iş görülməlidir.

Mütaliə verdişi, kitabla ülfət qurmaq insanı mənən saflaşdırır, zənginləşdirir. Daşdığı mənə dəyəridən asılı olaraq kitab gah romantik dost, gah da müdrik yol yoldaşına çevrilir.

Kitab oxuyan adam hətta gənc olsa belə ağsaqqal olar, dünyanı dərk edər, insana, yaşadığı cəmiyyətə, ətrafındakı insanlara dəyər verər, onu dağıtmağa, çapıb talamağa çalışmaz, onu zənginləşdirməyə çalışır, ondan nə isə qoparmağa yox, nə isə verməyə çalışır...

Kitabın insan üçün faydaları çox böyükdür. Artıq hər kəs tərəfindən qəbul və təsdiq olunan bu faydaları yada salıb sizlərə bir daha təqdim etməyimizdə fayda var...

- Kitab oxumaq insanı zənginləşdirir, mənən kamilləşdirir.
- Kitab oxumaq üçün belli bir zaman, belli bir göstərici yoxdur, yetər ki, səviyyəli bir şey tapıb oxuyasan. Hətta gündə bir səhifə də olsa, oxuyasan. Çünki bir səhifə ilə başlasan, tədricən ardı gələcək...
- Kitab oxumaq həyatı insana sevdilir.
- Kitab oxumaq insana həyatın fərqli yönlerini dərk etməyə kömək edir.

Kitabxana bir elm müəssisəsidir

Kitabxana insanların informasiya tələbatını ödəmək üçün dünya biliklərinə açılan pəncərə, mədəni dəyərlərin mühafizəsini təmin edən və nəsillərdən -nəsillərə çatdıran bir elm müəssisəsidir. Kitabxana bitib - tükənməyən, hesaba gəlməyən informasiya sərvətini özündə cəmləməklə yanaşı, insanların məlumat bazasının zənginləşdirilməsinə və elmi dünyagörüşünün kamilləşməsinə, cəmiyyətin maariflənməsinə xidmət göstərir. Kitab bilik mənbəyi olmaqla yanaşı, mədəniyyət daşıyıcısıdır.

Bu gün müasir oxucunun sərbəst və məhdudiyyətsiz informasiya ilə təmin edilməsi, informasiya ehtiyatlarının mühafizəsi bütün dünya kitabxanalarının əsas vəzifələrindən biridir. Yaşadığımız XXI əsr informasiya texnologiyaları əsri olduğundan müasir dövrdə ənənəvi kağız kitablarla yanaşı elektron kitablardan da istifadənin artırılması diqqət çəkir. Get-gedə elektron kitablara maraq daha da artır və virtual aləmdə elektron kitabxanalar yaranır.

Elektron kitabxana — informasiya cəmiyyətinin baza prinsiplərinə: informasiyanın əmtəəyə çevrilməsi, informasiya bazarının formalaşması, cəmiyyət üzvlərinin peşə və təhsil hazırlığının yüksəlməsinə, qlobal informasiya mühitinin yaranmasına xidmət edir. Elektron kitabxana oxuculara informasiya xidmətinin kompüterləşməsinin nəticəsi olub, yalnız bir xidmət növüdür. O, uzaq məsafədən oxuculara daha dolğun informasiya xidməti göstərərək, bu xidmətin zaman və məkandan asılılığına son qoyur.

Ötən əsrin 50-ci illərindən bir layihə, bir fikir olaraq reallaşan, 90-cı illərdən artıq fəaliyyət göstərməyə başlayan elektron kitabxanaların yaradılmasının bir neçə obyektiv səbəbi vardır:

- 1) istifadəçi müəyyən kitabxanaya gəlmədən, istənilən coğrafi ərazidə yerləşməsindən asılı olmayaraq həmin kitabxananın elektron resurslarını birbaşa istifadə edə bilər;
- 2) elektron kitabxana ən qiymətli və nadir nüsxəli ədəbiyyatı mühafizə edir;
- 3) çap əsərlərini istənilən yerdə oxumaq daha əlverişli və rahatdır;
- 4) elektron kitabxanaların "qapısı" heç vaxt bağlı olmur;
- 5) elektron kitabxanaların yaradılmasının obyektiv səbəblərindən biridə ənənəvi kitabxanaların saxlanması qənaət edilməsidir.

Hazırda elektron kitabxanaların yaradılması ənənəvi kitabxanaların saxlanması xərclərinə və inkişafına sərf olunan xərclərdən çoxdur.

Elektron kitabxanalarla ənənəvi kitabxanaların həm fərqli, həm də oxşar cəhətləri var. Fərqlər:

- İnformasiya daşıyıcısına, tərkibinə;
- İnformasiya məhsulunun formalaşmasının texnoloji proseslərinə, mühafizə və təqdimat üsullarına;
- İstifadəçilərə xidmət məqsədinin xarakteri və həlli yoluna;
- Hüquqi və struktur asılılığına;
- İnformasiya məhsuluna mülkiyyət, surətini çıxarma və yayma hüququna;
- *İnformasiya resurslarından istifadə üsullarına və s.görədir.

Bundan başqa ənənəvi kitabxanalarda informasiya xidməti yalnız kitabxananın iş saatı müddətində və məhdud sayda oxuculara göstərildiyi halda, elektron kitabxana sutkanın iyirmi dörd saatı müddətində fəaliyyət göstərir və dünyanın istənilən nöqtəsində yerləşən qeyri-

məhdud sayda oxuculara eyni zamanda xidmət edir. Bu siyahını davam etdirmək də olar.

Oxşar cəhətlərə gəldikdə isə demək olar ki, onlar bir – birini tamamlayır. Ənənəvi kitabxanalarda olduğu kimi elektron kitabxanalar da professional kitabxana-informasiya mütəxəssisi təcrübəsindən, eyni zamanda kitabxana sahəsində mövcud beynəlxalq standartların tələblərindən istifadə etməyə bilməz. Beləliklə hər iki - ənənəvi və elektron kitabxanaların hüquqi, təşkilati və texnoloji yaxınlıq xüsusiyyətlərinə baxmayaraq onlar cəmiyyət üzvlərinin savadlanmasına, məlumatlanmasına yardım göstərən müxtəlif informasiya strukturlarıdır.

Düzdür, kağız kitabların çətdirilməsi elektron kitablara nisbətən daha çox zaman tələb edir, daha çox yer tutur. Amma ənənəvi kitabların elə "fəzilətləri" var ki, hətta mənəcə, insanlar əlli il sonra gözlə işləyən, sözlə çevrilən, hətta özü-özünü oxuyan, barmaq işarəsi ilə səhifələrini dəyişən elektron kitablar ixtira etsələr də, hər toxunuşda bizi özünə çəkən, qoxusuyla sehləyən kağız kitabları atmamalıdırlar, özlərini ondan məhrum etməməlidirlər. Çünki müasir zamanda ən mütərəqqi məlumat mənbəyi sayılan İNTERNET də kitabı və kitabxanaları əvəz edə bilməz. Doğrudu bu möcüzəli aləmdən ürəyimiz istəyən hər bilgini, hər məlumatı əldə etmək mümkündür. Amma nəticə etibarı ilə kompüter proqramları sahəsində çalışan, çoxlu kitab oxuyub kamilleşən insan yaradıb onu da. Və bir gün bu virtual aləmdə milyonlarla sənədin məhvinə səbəb ola biləcək texniki qüsurun da baş verə biləcəyini istisna etmədən, elektron kitabxanaların klassik kitabxanalara əlavə olduğunu düşünərək gəlin hər ikisinin bərabər fəaliyyətini dəstəkləyək.

Klassiklər, elm və mədəniyyət xadimləri mütaliə və kitab haqqında

Kitab əcdadlarımızın fikir və arzularını nəsillərdən-nəsillərə ötürən zəngin xəzinədir. Bəşər dünyasının nadir dühaları, hikmət sahibləri bu gün də dəyərini itirməyən qiymətli söz incilərini zaman-zaman bu xəzinəyə qoyub gediblər. Və insan övladı tarixən həm keçmiş nəsillərin, həm də öz müasirlərinin təfəkkürünün məhsulu olan ağıllı fikirlərdən səmərələnmiş, təbiət və cəmiyyətin inkişaf qanunlarına dərinləndirilmiş bələd olmaq üçün fikirlər və ideyalar aləminə daim nüfuz etməyə can atmışdır. Təsadüfi deyil ki, qədim hind aforizmində deyilir: "Zülmət işığı qovduğu kimi, yalnız bilik nadanlığı məhv edir" Doğrudan da bilik və müdriklik insanın zinətidir.

Dünyada nə qədər kitab var belə,
Çalışıb, əlləşib gətirdim ələ.
Oxudum, oxudum, sonra da vardım,
Hər gizli xəzinədən bir dürr çıxardım.

N. Gəncəvi

Kitab elə böyük bir zəmidir ki, ondan hamı yesə də qurtarmaz.

N. Gəncəvi

O adam ki bilir və bildiyi ilə başqalarını heyran edir, o alimdir, ona ehtiram edin. O adam ki, bilir və biliyinə güvənmir, o özündən xəbərsizdir, onu tənqid edin. O adam ki, bilmir və öyrənməyə cəhd edir, o zəhmətkeşdir, ona kömək edin. O adam ki, bilmir və öyrənmək də istəmir, o ağılsızdır, ondan uzaq olun.

Nəsirəddin Tusi

Elə adamlar axtarın ki, onlarla söhbət yaxşı kitaba bərabər olsun, elə kitablar da axtarın ki, mütaliəsi filosoflarla söhbətə dəysin.

Ə. H. Bəhmənyar

Axmaqlarla oturub durmaqdan daha kitablara tənha oturmaq yaxşıdır.

Q. Zakir

Kitablar bizi ötən əsrlərin mənəvi həyatının varisi edir.

N. Vəzirov

Kitab təfəkkurun yorulmayan qanadlarıdır

Aybək

Kitab sahilsiz dəniz, biliklər ümmanıdır

Aybək

İnsan güc ilə yox, mütaliə etməklə ağıllanır.

C. Bruno

Ən yaxşı təlim mütaliədir.

A.S. Puşkin

Kitab yer üzünün ən böyük və sirli xarüqələrindən biri, mütaliə isə bütün dövrlərin və xalqların zəka adamları ilə mənəvi birləşmədir. Məndəki bütün yaxşı cəhətlər üçün kitablara minnətdaram.

M. Qorki

Kitab insanda görmədiyim, bilmədiyim cəhətləri mənə sübut etmək qüdrətinə malikdir.

M. Qorki

"Bəşəriyyətin ən dəyərli kəşfi məhz kitabdır"

Viktor Hüqo

Kitablar zamanın dalğalarında səyahətə çıxan və özlərinin qiymətli yükünü ehtiyatla nəsilədən – nəslə aparan fikir gəmiləridir.

F. Bekon

Yaxşı kitab oxumaq keçmiş əsrin ağıllı adamları ilə söhbət etmək deməkdir.

R. Dekart

Kitab həyatın ən uzaq və qaranlıq yollarında insana işıq bəxş edən əfsanəvi çıraqdır.

A. Upit

Kitabı sevənlər tənhalıq bilməz,
Elmə arxalanan sınaq, əyilməz.
Kitab işıq saçan bir günəş kimi,
Kitabdır arifin könül həmdəmi

Ə Cami

Kitablar bizi ötən əsrlərin mənəvi həyatının varisi edir.

U. Çeninq

Kitab mənim üçün tacdan qiymətlidir.

V. Şekspir

Kitab xəzinədir, solmaz bahardır,
Kitab hər insanın dövləti, varı.
Kitab elə böyük bir sehrkardır,
Olmuşu çevirir olmamışları.

B. Vahabzadə

Görkəmli dövlət xadimi, gözəl şair Şah İsmayıl Xətəinin də mütaliyəyə, kitaba, kitabxanaya olan münasibəti xüsusi qeyd edilməlidir. Elmə, maarifə böyük qayğı ilə yanaşan sərkərdə-şair möhtəşəm mədəni quruculuq işləri ilə bərabər, həm də kitabxanaların təşkilinə, müxtəlif ölkələrdən əlyazma kitablarının Təbriz saray kitabxanasına gətirilməsinə, onlardan ictimai istifadənin təşkilinə ciddi əhəmiyyət verirdi. Azərbaycan dövlətçilik tarixində kitabxana işi haqqında ilk fərman verən hökmdar məhz Şah İsmayıl Xətəidir. Bunun nəticəsidir ki, Təbriz saray kitabxanası o dövrün ən zəngin kitabxanalarından biri kimi tanınır. Bütün bunlar Şah İsmayılın kitaba, kitabxanaya, xüsusilə mütaliə vasitəsilə elmin inkişaf etdirilməsinə olan münasibətinin nəticəsi idi.

Müalicəvi mütaliə

Kitab oxumaq insan psixologiyasına və səhhətinə müsbət təsir göstərir. Klassiklərdən birinin fikrinə görə kitab ruhun dərmanıdır. Bir müddət əvvəl isə həkimlər sübut ediblər ki, mütaliə həm də güclü sağaldıcı prosedurdur. Kitab oxumağın orqanizmə faydasını araşdıran britaniyalı alimlər də maraqlı nəticələr əldə ediblər. Onların qənaətinə görə, cəmi 6 dəqiqə kitab oxumaq insanda stresin səviyyəsini üç dəfə azaldır. Başqa üsullarla müqayisədə kitab oxumaq insanı daha tez sakitləşdirir və yüngülləşdirir. Bu gün inkişaf etmiş ölkələrin bir çox aparıcı klinikalarında yeni müalicə metodu – biblioterapiya tətbiq edilir.

Bu yaxınlarda Liverpool Universitetinin alimləri mütaliə zamanı könüllülərin beyin aktivliyindəki dəyişiklikləri müşahidə ediblər. Məlum olub ki, qəlbə yatan poeziyanın təsiri altında beyin emosiyalara cavab verən hissəsinin fəaliyyəti əhəmiyyətli dərəcədə normallaşır və özünə nəzarət hissəsi aktivləşir. Bu metodika məhz stressdən və müxtəlif fobiyalardan əziyyət çəkən pasientlərin realitəti üçün yaradılmışdır.

Tədqiqatçıların fikrincə, müalicəvi kitabı hər kəs öz istəyinə uyğun olaraq seçə bilər. Yalnız biblioterapiyanın başlıca prinsiplərini yadda saxlamaq lazımdır: əsər cəlbəedici olmalı, mütaliə təkcə zövq verməməli, həm də düşünməyə vadar etməlidir. Yaxşı olardı ki, əsərin baş qəhrəmanı nə vaxtsa oxucu ilə baş vermiş və hələ də onu narahat edən hadisələrlə üzləşsin.

Kitab həm də nikbinlik, inam yaratmalı və ya azacıq qüssələndirməklə ruhumuzu safılaşdırmalıdır. Bu məsələ ilə bağlı həkim psixiatr Orxan Fərəclinin də fikirləri var:

“Kitabın insan psixikasına, dünyagörüşünün formalaşmasına təsiri

uzun illərdir bilinən mövzudur. Lakin ayrı-ayrı ədəbi janrların psixikamızın konkret hansı sferasına təsir edəcəyi və bundan terapiya məqsədi ilə istifadəsi isə ayrıca maraq doğurur. Təcrübələrimiz göstərir ki, bəzi janrların hətta bəzi konkret müəlliflərin belə əsərlərinin müalicəvi təsiri vardır. Təcrübədə bunun şahidi olmağımıza baxmayaraq, əlimizdə bunu sübut edə biləcək elmi tədqiqat nəticələri yoxdur. Məhz buna görə də bu tipli terapiya metodlarını heç vaxt həmin xəstəliklərin əsas müalicə metodu kimi məsləhət görə bilmirik. Amma yardımçı metod olaraq sizə deyim ki, bu əvəzolunmazdır. Düzgün seçilmiş, bədii mətnləri mütəxəssislər tərəfindən təhlil edilmiş nağılların nəinki uşaqların psixikasının, hətta millət olaraq etnopsixologiyamızın formalaşmasına ciddi təsiri vardır”.

Bu romanlar insanı sağıdır

İnsan beyninə fərqli şəkildə təsir edən bədii əsərlər, romanlar müəyyənləşdirilib. Ədəbiyyatın “müalicəvi” xüsusiyyətini əsas tutan elm adamları bu romanların insan beynini inkişaf etdirdiyini, xarakteri dəyişdiyini və ünsiyyət qurmağı asanlaşdırdığını bildiriblər.

Toronto universitetinin mütəxəssisləri psixiatr Keit Otlı İnqrid Uikelqrennin “Scientific American” jurnalında dərc olunan məqalələrində deyilir ki, roman qəhrəmanları ilə təmas həm xəyal dünyasını zənginləşdirir, həm də sosial əlaqələri gücləndirir. Həmin siyahıda yer alan romanlar aşağıdakılardır:

1. İohann Volfqanq Höte – “Gənc Verterin iztirabları” (1787-ci il) Romanda özünə qəsd edən qəhrəmanın faciəli həyatı təsvir edilir.

2. Ceyn Ostin – “Eşq və qürur” (1813-cü il) Roman XVIII-ci əsrdə İngiltərədə keçən unudulmaz bir eşq hekayəsindən bəhs edir.

3. Nataniel Hotorn – “Qırmızı ləkə” (1850-ci il) Romanda cəmiyyətin eşq, günah, ədalət, zülm kimi məfhumlarından söhbət açılır.

4. Qustav Flober — «Madam Bovari» (1856-cı il) Bu roman romantizm axınına qarşı olub, realizmin ilk nümunələrindən sayılır.

5. Corc Eliot – “Middlmark” (1870-ci il) Romanda qadınların rolu, evlilik xüsusiyyətləri, din və riyakarlıq, siyasi islahat mövzularına toxunulur.

6. Lev Tolstoy – “Anna Karenina” (1877-ci il) Əsərdə 1870-ci illərdə Rusiyada cəmiyyətin üst sinfinə mənsub olan iki insanın eşqindən və patriarxal həyat tərz qalıqlarının burjua tərəqqisinin təzyiqi altında dağılmasından söhbət açılır.

Hazırlıqlı oxucu ilə sıravı oxucunun 16 fərqi

1. Sıravı oxucu kitabın səhifələri azaldıqca sevinib tez-bazar qurtarmaq istəyir, hazırlıqlı oxucu isə kitab xoşuna gəlibsə, bitməsini istəmir.

2. Sıravı oxucu kitaba dalıb 4-5 səhifə boyunca oxuduğunu başa düşməsə də davam edir, amma hazırlıqlı oxucu geriyyə qayıdıb başa düşmədiyi yerləri təkrar oxuyur.

3. Sıravı oxucu kitabın müəllifinin sadəcə adını eşidib, hazırlıqlı oxucu isə yazıçının həyat və yaradıcılığı haqda məlumatlıdır, digər əsərlərini də oxuyub.

4. Sıravı oxucu kitab oxuyanda diqqəti tez-tez dağılsa da, hazırlıqlı oxucu kitaba elə qapılır ki, hətta onu çağıranda da eşitmir bəzən.

5. Sırası oxucu bir kitabı ikinci dəfə oxumağı vaxt itkisi hesab edir, amma əsl kitab oxuyan adam bir kitabı çox rahat şəkildə ikinci dəfə oxuya bilər. Bəzən bu rəqəm arta da bilər.
6. Sırası oxucu kitabxanasını sadəcə yaxşı görünmək üçün doldurur, əsl oxucu yaxşı kitab arxivi yaradır.
7. Sırası oxucu filmi çəkilməmiş hansısa romanın özünə deyil, filmə üstünlük verir, hazırlıqlı oxucu isə çox vaxt romanın özünə üstünlük verir.
8. Sırası oxucu dostundan aldığı kitabı aylarla oxuyub qurtarmır, hazırlıqlı oxucu isə bir neçə günə kitabı sahibinə qaytarır.
9. Sırası oxucu ona hədiyyə olaraq kitab verildə çox da məmnun qalmır, amma hazırlıqlı oxucu ona kitab hədiyyə edildə sevindiindən uçar.
10. Sırası oxucuya qalın kitablar qorxulu gəlir, əsl oxucu isə belə kitabları tərəddüd etmədən oxumağa başlayır.
11. Sırası oxucu dincəlməyə gedərkən çantasına yerləşməyən kitabları evdə saxlayır, amma ciddi oxucu kitablara görə bəzi paltarlarını evdə saxlamağa razı olur.
12. Sırası oxucu bekar qalanda kitab oxuyur, əsl kitabsevər isə hər yerdə, hər fürsətdə, hər zaman kitab oxuyur...
13. Sırası oxucu kinosu, serialı çıxdıqdan sonra həmin kitabdan xəbərdar olur, əsl oxucu isə həmin kitabı çoxdan oxuyub.
14. Sırası oxucunun kitablarının çoxu kitab marketlərindən alınbsa, əsl kitab oxucusunun kitabları bukinistdən alınıb.
15. Sırası oxucu artıq pulu olduğuna görə kitab alır, hazırlıqlı oxucu isə cibindəki son qəpiyi də kitabına xərcləyir.
16. Sırası oxucu bəzən sırf üz qabığı xoşuna gəldiyinə görə hansısa kitabı alır, əsl kitabsevər üçün isə üz qabığının fərqi yoxdur.

Mütaliənin faydaları

1. Heç vaxt darıxmazsınız. İctimai nəqliyyatdasınız? Kitabınızı açın. Gözləmə zalındasınız? Kitabınızı açın. Dostlarınız həmişə kitab oxuduğunuza görə sizi qonaqlıqlara, gəzməyə çağırırsa, kitabınızı açın.
2. İlk görüşdə qarşınızdakını qiymətləndirməyiniz üçün əlinizdə möhtəşəm bir test var. "Kitab oxumuram" – dedisə, bundan sonra münasibətin ölüm fərmanı imzalandı.
3. Ətrafınızdakı adamlar sıxıcı, monoton, yalnız bir həyat yaşayanda siz yüzrlərlə fərqli həyatı təcrübədən keçirə bilər, yüzrlərlə insanın beynində gəzişə bilərsiniz.

4. İdman edəndə də nəşə öyrənə bilərsiniz. Murakaminin "1Q84" kimi 1200 səhifədən çox olan romanını oxuyan adamlar nə dediyimizi başa düşür.

5. Hər bir vəziyyəti izah edəcək doğru ifadəni tapıb deyə bilərsiniz. Söz ehtiyatınız kifayət qədərdir.

6. Təbriklər. Sizə hədiyyə almaq çox asandır.

7. Kitablarda qarşılaşdığınız obrazlar sizin üçün bir terapiyadır. Həyata dair çox gözəl tövsiyələr verir bu obrazlar.

8. İnternetiniz kəsilib? Nə vecinizə! Bu gecəni kitab oxuyaraq keçirəcəksiniz.

9. Yaxşı oxucular daha yaxşı yazırlar.

10. Əldə etdiyiniz zəngin bilgiler sayəsində, saysız-hesabsız söhbət mövzuları açə bilərsiniz.

11. Evinizi bəzəməyə ehtiyac yoxdur. Kitab kolleksiyanız bu işin öhdəsindən gələcək.

12. O qədər çox kitab oxumusunuz ki, artıq həyatınıza necə həyəcan və dramatik anlar qatacağınızı bilərsiniz.

13. Son araşdırmaların birinə görə oxumaq beyin hücrələriniz arasındakı əlaqələri gücləndirir. Bu da sizin daha ağıllı olmanız deməkdir.

14. Dünyanın hər nöqtəsinə, hətta keçmişə və gələcəyə səyahət edə bilərsiniz.

15. Sizin oxuduğunuz romanlar əsasında çəkilməmiş filmlər barəsində, hətə ekranlara çıxmamış məlumatlı olacaqsınız.

16. Hər bir situasiya üçün misal gətirə biləcəyiniz dəyərli kəlamalara malik olacaqsınız.

Kitabxanalarda kütləvi işlər və ədəbiyyatın kütləvi təbliğat formaları

...”Hər möcüzənin bir həqiqət başlanğıcı var. Bu həqiqətə tapınmaq isə insanı yeni möcüzələr dünyasına aparır.”... Tarixən yaranmış ən gözəl möcüzənin qoynunda gizlətdiyi sayısız möcüzələrin açarı mütaliədir. Kitab oxumaq, mütaliə vərdişi bizim həyatımızın bütün sahələrində əlimizdən tutur, elmin sirli yollarında bələdçimiz olur. Biliklər dünyasına aparan yollar isə kitabxanalardan keçir. Kitabxanalarımızda oxucuların kitabla daha sıx ünsiyyətinə, mütaliə vərdişlərinə daha dərinlən yiyələnməsinə yardımçı olmaq məqsədilə müxtəlif təbliğat formalarından istifadə edilir.

Ədəbiyyatın əyani təbliği – tövsiyə olunması vacib sayılan çap məhsullarının müəyyən formada bilavasitə nümayiş etdirilməsidir.

Kitabların, ümumiyyətlə çap məhsullarının, bilavasitə özünü nümayiş etdirən ən kütləvi təbliğat üsulu **kitab sərgiləri** hesab olunur. Kitab sərgilərinin özünəməxsus bir sıra cəhətləri vardır ki, onları nəzərə almaqla kitabın əyani təbliğindən ən təsirli vasitə kimi istifadə etmək olar.

Daha bir əyani kütləvi təbliğat üsulu isə **kitabxana plakadı** və **kitabxana albomlarıdır** ki, bu zaman kitabların şəkli və ya üz qabığı nümayiş etdirilir.

Kitabxanalarda həmçinin **“Həftəyə bir kitab oxuyaq”, “Gəlin birlikdə kitab oxuyaq!”**, **“Kitablarımızı paylaşaq, daha çox oxuyaq”, “Hansı kitabları oxuyuruq?”, “Sən mütaliə edirsənmi?”** **“Yayı kitabla keçirək”, “Kitaba tətillə yoxdu”, “Kitablarla dost olaq”, “Kitabla dünyanı fəth edək”** və s. layihələr həyata keçirilə bilər. Oxucularda asudə vaxtın səmərəli təşkili, mütaliə vərdişlərinin formalaşdırılması və motivasiyanın artırılması üçün əlverişli şəraitin yaradılması mühüm amildir. Bu məqsədlə oxucuların mütaliə vərdişlərinin təkmilləşdirilməsi və onlarda mütaliə mədəniyyətinin formalaşdırılması ilə bağlı belə layihələr keçirilə bilər. İlin sonuna kimi davam edəcək layihə çərçivəsində oxucuların oxuduqları kitablar “dəyirmi masa”da, “sual-cavab gecələri”ndə təhlil olunur. Təhlil və müzakirələr hər həftə təşkil edilə bilər.

Kitabları sevmək üçün Sizlərə 8 məsləhət veririk:

1. Facebooku və ümumilikdə interneti bağlamaq

Oxumağınızın qabağını alan ən mühüm faktordur. Dünyada o Facebookun qırmızı bildirişinin qarşısında duruş gətirə bilən adam çox azdır. Ona görə də telefonun internetini bağlayıb bir kənara qoyun. İndi siz kitabla tək qalmısınız...

2. Çantanıza kitab qoymağı unutmayın

Çantanızda mütləq kitab olsun. Yolda oxuyarsız. Növbədə dayananda oxuyarsız. Kafedə dostunuzu gözləyəndə oxuyarsınız. Kitabla vaxt itirməzsiniz. Bunun üçün müqəddəm şərt çantanızda kitab olmasıdır. Kitabsız çölə çıxmayın, sizə soyuq dəyər. Faniliyin qarı tökülər başınıza.

3. Mütaliəni əyləncəyə çevirmək

Mütaliəni əyləncə kimi qavrayın. Özünü ayırdığınız zaman kimi baxın. Əsla mütaliəni bir iş hesab etməyin. Siz başqalarından geri qalmamaq üçün oxumursuz. Siz özünüz üçün oxuyursuz. Kitab oxumaqla keçirdiyiniz gözəl dəqiqələri, saatları gününüzün bəzəyi sayın.

4. Kitabsevərlərlə dost olmaq

Oxudunuz, bəs kimlə müzakirə edəcəksiz? Bəs kimdən məsləhət alacaqsız? Ətrafınızda kitaba mehrini salmış adamların olması vacibdir. Siz onlardan yaxşı məsləhətlər ala bilərsiniz. Təbii ki, özünüz də onlara məsləhət verə bilərsiniz. Sevdinin bir kitabı başqasına oxutdurmağın, onu da o kitaba aşiq etməyin necə gözəl hiss olduğunu kitabsevərlər gözəl bilir.

5. Qəliz yox, oxunaqlı kitab seçmək

Folkner çətinidir? Getmir? Oxuya bilmirsiniz? Prustun hər cümləsində ilişirsiniz? Qoyun bir kənara.

Öz zövqünüze uyğun kitab seçin. Ya da bir kitabı hamı tərifləyir, baxıb görürsünüz, bayağıdır, amma yenə oxumaq istəyirsiniz, boş verin. Oxumayın. Kitab sizi özünə çəkmirsə, onu bir kənara qoymaq ən gözəl yoldur. Və unutmayın ki, dünyada sizin ürəyinizcə olan yüzlərlə kitab var.

6. Ədəbiyyat nəşrlərini izləmək

Ədəbiyyatla bağlı qəzetləri, jurnalları, müxtəlif internet saytlarını izləmək sizi daha yaxşı oxucu edəcək. Həm oxuduğunuz yazıçılar haqqında yeni şeylər öyrənə, həm də öz zövqünüze uyğun yeni kitablar haqda məlumat ala bilərsiniz. Sevdiyiniz yazıçının müxtəlif məsələlər ətrafında münasibətini, həyatının maraqlı anlarını öyrənmək sizi əyləndirəcək və daha yaxşı oxucuya çevirəcək.

7. Bukinistlərə, kitab mağazalarına tez-tez getmək

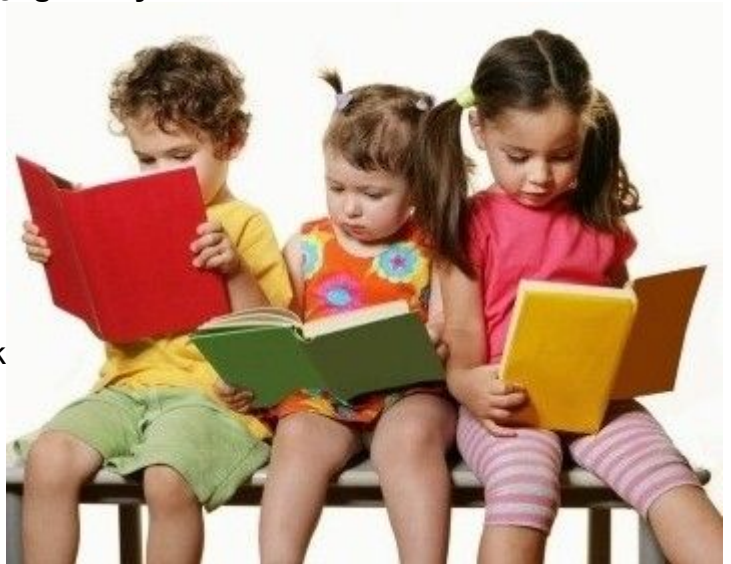
Şərt kitab almaq deyil. Şərt kitab aurasına girməkdir. Bəlkə də heç zaman oxumayacağınız kitabları vərəqləməkdir. Yeni kitablar seçməkdir. Ən əsası kitab mühitindən qopmamaqdır. Kitab qoxusuna aludə olmaqdır...

8. Əlfəcin, bloknot və qələm sevgisi

Özünüze gözəl əlfəcinlər alın. Bu sizə əlavə zövq verəcək. Hər kitab üçün ayrıca əlfəcin də ala bilərsiniz. Almaq nədir, özünüz də düzəldə bilərsiniz. Qələmlə bəyəndiyiniz cümlələri bloknotunuza yazın və hər kitab üçün bir bloknot ayırın. Ya da hər yazıçı üçün. Bu sizə əlavə stimül verəcək.

Uşaqlarda oxu vərdişləri yaratmaq üçün aşağıdakı yollardan istifadə etmək olar:

Kitab oxumaq uşaqlar üçün darıxdırıcı həтта dünyanın ən çətin fəaliyyətlərindən biri ola bilər. Amma çətin olsa da, bu fəaliyyəti bir vərdiş və həyat tərzinə çevirmək lazımdır. Uşağınız kitab oxumağı sevmirsə, bir neçə kiçik hiylə ilə vərdiş halına gətirmək lazımdır.

Kitab hədiyyə edin

Bütün uşaqlar hədiyyəni çox sevir. Belə kiçik hiylələr ilə ona kitab oxuma vərdişində dəstək ola bilərsiniz.

Uşağınıza bir hədiyyə almaq istəyirsinizsə, bu mütləq kitab olmalıdır. Əyləncəli paketdə təqdim etdiyiniz kitab onun üçün daha cazibədar görünəcək.

Onların yanında kitab oxuyun

Uşaqlarınız böyüdükcə sizi təqlid etməyə və nümunə götürməyə başlayır. Ona kitab oxuma vərdişi qazandırmaq istəyirsinizsə, əvvəlcə mütaliyə etməyi siz – valideyinlər bacarmalısınız. Özünüze mütaliə saati təyin edin və hər gün kitab oxuyun. Unutmayın, sizin etdiyiniz hər şey onların diqqətini çəkəcək.

Uşaq otağında kiçik bir kitab rəfi yaradın

Uşaqlarınızın otağının kiçik bir hissəsinə kitabları qoymaq üçün bir rəf təşkil edin. Uşaqlarınız üçün aldığınız hər kitabı bu rəfə yerləşdirsəniz, diqqətini çəkəcək və oradan götürməyi vərdiş halına gətirəcək. Uşağınız sıxıldığı zaman kitab oxumaq üçün həvəsə gələcək.

Sivilizasiya və mədəniyyət baxımından qədim ölkələrdən biri olan Çində belə bir deyim var: "O cəmiyyətdə ki kitabları, uşaqları və qocaları sevmirlər, o cəmiyyət xoşbəxt ola bilməz". Bu şəxsiz belədir. Biz insanlar həyatı həm yaşayaraq öyrənirik, həm də oxuyaraq. Elm və mərifət dünyasına açılan sirli qapıdır kitab. İnsanı kamilləşdirən, onu bəd əməllərdən qoruyan sınaq vasitə, dünyəvi səyahətlərə, yaxın-uzaq keçmişlərə aparən sehri yolçuluqdur mütaliə. Yolunuz uğurlu olsun.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat siyahısı:

1. Rzayev, Sahib Mirzalı oğlu.

Kitabxana xidməti : dərslük / S. M. Rzayev ; red. A. A. Xələfov. - Bakı : Bakı Universiteti Nəşriyyatı, 2012. - 276 s. ; 21 sm. - Biblioqr.: s. 273-274. - 250 экз.

2. Xələfov, Abuzər Alı oğlu.

Heydər Əliyev və Azərbaycanda kitabxana işi / A. A. Xələfov ; elmi red. T. X. Musayeva ; red.: K. İ. Aslan, L. A. Məmmədova. - Bakı : Azərnəşr, 2006. - 312 s. : rəngli foto. ; 22 sm. - 500 экз.

3. İsmayılov, Xəlil İsmayıl oğlu.

Азербайджан Республикасында китабхана ишинин методик тә'минат системинин инкишаф тарихи : 1918-2000-чи илләр: монографија / X. И. Исмајылов ; елми ред. А. А. Хələfov ; ред. К. И. Аслан. - Bakı : Bakı Universiteti nəşriyyatı, 2000. - 450 s. ; 21 sm. - 1000 экз.

İnternetdə:

4. <https://az.wikipedia.org/wiki/Kitabxana>

5. www.e-qanun.az

6. www.serqqapisi.az

7. www.news.atv.az